

Contra la crisi, reformes

ANTONI FERNÁNDEZ

Secretari general del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya

Sobre les crisis econòmiques cada vegada en sabem més coses, tot i que poques ens serveixen per predir-les i per evitar-les. Sabem que arriben de manera sobtada i que transformen el nostre entorn d'una manera profunda i llarga. Les crisis alteren els equilibris entre els diferents sectors productius, generen canvis a l'elit econòmica, modifiquen les relacions de poder, afavoreixen el canvi polític i generen un agut sofriment humà, del qual l'atur, amb el seu terrible impacte de pobresa, ressentiment i decadència personal, és la manifestació més visible. Després d'una crisi no hi ha res que torni a ser com abans.

L'actual crisi transformarà el nostre país, sens dubte, però sabem en quina direcció? Podem decidir quin futur volem? De la situació actual, Espanya en pot sortir bé o malament, més forta o més dèbil. De les decisions que es prenguin els propers mesos, i del consens social i polític que tinguin, depèn el fet que la crisi se superi amb èxit i el país, en el seu conjunt, adquireixi o no més fortalesa.

Des de la nostra Guerra Civil hem patit diverses crisis i de totes en vam sortir millor que no pas hi vam entrar. Més forts i més ben preparats per al futur. Després dels miserables anys de la postguerra, la primera crisi econòmica va ser la de la darrereria dels anys cinquanta, que es va tancar amb la dècada optimista i de creixement dels seixanta, caracteritzada alhora per l'arribada del turisme, l'entrada d'inversió exterior i les migracions interiors, que ens van convertir en un país definitivament urbà. Un pla molt dur d'estabilització, impulsat el 1959 pel

ministre Ullastres, va establir les bases de la recuperació. En aquells anys Espanya va canviar de manera definitiva, el règim franquista va recomposar el seu balanç de poder intern a favor dels que després van pactar la transició amb les forces de l'oposició i ens vam allunyar definitivament de la misèria. Les claus principals d'aquest avenç van ser la liberalització i l'obertura a l'exterior.

La segona crisi va ser la del petroli. Va començar a mitjans dels anys setanta i va tenir a Espanya una profunda repercussió agreujada pel fet de coincidir amb la transició democràtica. Aquesta crisi va ser gestionada per governs sense legitimitat o simplement dèbils. Només vam veure el final del túnel quan, a partir de 1982, un Govern amb un ampli suport popular i autoritat política, dóna un impuls nou a la llibertat econòmica i la internacionalització de la nostra economia. A partir de 1986 l'entrada al Mercat Comú va consolidar el procés de recuperació en què és just reconèixer l'aportació de Miguel Boyer com a ministre d'Economia en el primer Govern de Felipe González.

El 1992 va començar la tercera crisi de la postguerra, que va tenir una curta durada, però intensa, com ho demostra el fet que s'arribés a una taxa d'atur del 24%. Va ser llavors quan moltes empreses, davant la caiguda de la demanda interna, van concentrar els seus esforços en l'exportació i en la implantació física a l'exterior. La recuperació internacional i l'encertada conducció de la crisi per part de Narcís Serra com a vice-president econòmic del Govern van fer la resta. El fet que després s'optés per un

creixement basat en l'expansió exponencial del crèdit, la construcció i la importació de mà d'obra barata són figures d'un altre paner que no poden amagar el fet que a l'economia espanyola li va bé la llibertat i la internacionalització.

Ara ha arribat l'hora d'una crisi, la quarta, que ens ha colpejat de manera inesperada i ha enfonsat el somni d'un país que es volia comparar amb les grans economies europees. De sobte aquest país s'ha adonat que estava vivint per sobre de les seves possibilitats. De moment, el Govern espanyol ha pres les decisions encertades en el curt termini. En tot cas, podem opinar sobre la seva intensitat i rapidesa, però no sobre la seva oportunitat. És raonable estimular el crèdit, donar suport als sectors en crisi i incrementar l'activitat econòmica mitjançant la inversió pública, com aviat també serà necessari afrontar les situacions d'emergència social que apareixeran quan els desocupats exhauriran la prestació d'atur. Però tan important com afrontar la conjuntura és prendre les decisions que enforteixin a llarg termini la nostra l'economia. Quines han de ser aquestes decisions a prendre? Entre el que podem anomenar "literatura de la crisi" sembla existir consens, ja que les paraules que més es repeteixen són productivitat, reforma laboral, educació, internacionalització econòmica, investigació i desenvolupament; i també, encara que en menor escala, reducció de costos imputables als serveis i l'Administració pública i suficiència energètica.

Però en aquest cas, com sempre passa en la política democràtica, una

cosa és fer el diagnòstic i una altra prescriure la medecina. Una cosa és que estiguin clares les prioritats estratègiques quant a les reformes necessàries i un altra que els governs disposin de l'energia, autoritat i valentia necessàries per impulsar aquestes reformes. Però quines reformes?

Reforma del mercat de treball: cal reconèixer que alguna cosa passa quan fins i tot en els millors moments es mantenen taxes de desocupació per damunt de la mitjana dels països amb els quals ens volem comparar, i encara pitjor, es reacciona davant les conjuntures adverses amb una altíssima destrucció d'ocupació, molt per sobre de la dels nostres veïns. El problema és estructural i no es pot reduir únicament a l'alt cost de l'acomodament, que en tot cas afecta als treballadors fixos, però no als temporals, en la seva majoria joves, que són els que estan patint, en primer lloc, l'impacte de la crisi.

La reforma del mercat laboral és segurament la més necessària, però ha començat amb mal peu, amb un debat excessivament ideologitzat, en perjudici de la serenitat i els arguments fonamentats en dades objectives. La reconducció d'aquest debat serà necessària al llarg dels propers mesos, o es perdrà l'oportunitat de realitzar-la.

Millorar l'educació: Malgrat els indiscutibles avenços dels darrers anys, tenim un dèficit formatiu important. El nostre sistema educatiu és ampli i gaudeix de molts recursos, però els seus resultats són mediocres. Alguna cosa falla si els resultats no creixen al ritme dels recursos invertits. No cal insistir en la importància del capital humà en l'economia moderna perquè està tot escrit: donar autonomia de gestió als centres públics, avaluar els professors, instituir exàmens nacionals, són idees per considerar, malgrat que d'entrada sabem que no comptaran amb el suport del col·lectiu de sindicats, ni de molts docents.

Internacionalització: una economia oberta estarà segurament més exposada a la conjuntura internacional, però atesa la nostra debilitat de partida no ens queda més remei que acceptar aquest condicionant. És cert que el procés de mundialització experimenta una desacceleració, però això no significa que canviï la tendència de fons. Les fàbriques tèxtils tancades no tornaran a obrir i els països emergents fabricaran cada vegada més i millors cotxes. Si altres ens venen productes que ja no fabriquem, nosaltres haurem de fer altres coses que ells encara no fan i vendre-les.

La reforma del mercat laboral és segurament la més necessària, però ha començat amb mal peu, amb un debat excessivament ideologitzat, en perjudici de la serenitat i els arguments fonamentats en dades objectives. La reconducció d'aquest debat serà necessària al llarg dels propers mesos, o es perdrà l'oportunitat de realitzar-la

Les universitats han de contribuir al creixement econòmic: el sistema universitari ha fet un salt de gegant, però encara no contribueix suficientment al desenvolupament de la societat que el finança. Alguns dels èxits econòmics recents en diferents parts del món s'associen a la col·laboració entre els seus sistemes universitaris i el món econòmic, però a la nostra universitat un mal entès romanticisme i un corporativisme inacceptable impedeixen que es faci realitat una simbiosis tan necessària.

Liberalitzar els serveis: hauríem d'aprofitar que estem en ple procés de transposició de la directiva europea de serveis per aprovar una reforma a fons de la nostra legislació en aquest camp, amb la finalitat d'impulsar la competència i abaratir els preus.

Una administració més productiva: en aquesta mateixa direcció seria també desitjable reduir les despeses de tota mena que la relació amb l'Administració suposen per a empreses i ciutadans. L'administració pública ha de reduir càrregues burocràtiques i fer el salt a Internet, lloc on ja "viuen" la major part dels nostres joves. Però sobretot és necessari posar en crisi el model funcional. L'administració pública espanyola en tots els seus nivells territorials ha quedat antiquada. Les despeses operatives de les administracions públiques han de baixar i els treballadors públics no han de tenir més avantatges que els que treballen al sector privat, tot entenent que el debat no s'ha d'establir entorn a l'estabilitat dels treballadors públics en el seu lloc de treball, sinó entorn a la seva productivitat.

Baixar la dependència energètica: per últim, ens hem de plantejar la necessitat d'un nou mix energètic. Som un país depenent en excés del petroli i el gas importats. Per raons econòmiques i estratègiques necessitem incrementar la nostra suficiència energètica, i això suposa apostar fort per les energies renovables, però també prendre en consideració altres fonts de producció com la nuclear. Aquest és un debat que ja no es pot ajornar per més temps.

Aquestes són reformes necessàries, però cal recordar que, com moltes vegades s'ha dit, els governs saben perfectament què s'ha de fer, però no saben fer-ho i al mateix temps guanyar les eleccions. Esperem que el nostre Govern sàpiga fer les dues coses i que el principal partit de l'oposició, i també els més petits, demostrin que els interessa més la prosperitat general del país que la seva pròpia. La crisi és una oportunitat per reinventar el país. Aprofitem-ho. ■